

GORIŠKI LIST

«Goriški list» izide vsako sredo in soboto zjutraj. — Uprava uredništva v Gorici, Corso Verdi štev. 47. — Telefon štev. 292. Oglasi se zaračunavajo po ceniku. — Račun pri Cassa di Risparmio Gorica.

Gorica, dne 23. avgusta 1944.

Za mesto Gorica in Trst: posamezna številka 0.50 lir, polletna naročnina 26.— lir, celoletna 52.— lir. — Izven mesta Gorica in Trst: posamezna številka 1.— lira, polletna naročnina 47.— lir, celoletna 90.—

Zaslepljenec brez srca

Med drugimi bridkostmi, ki nas tarejo od sočutja do našega uboega ljudstva potrto srce, je tudi pogled na dolgo vrsto žena in deklet pred raznimi mestnimi uradi, zlasti pred prehranjevalnim uradom. To so vam do konca utrujena in izmučena bitja, ki so prišla do 8 ur daleč peš po živilske izkaznice in malo živeža, da jim od komunistov izropani domovi ne poginejo od gladi. Ako se pomešaš med to množico, ki se postavi v vrsto pred prehranjevalni urad včasih že ob peti uri zjutraj, boš med drugim slišal nešteto pritožbo, da so te ljudi na dolgi poti razni frkolini in frkolinke, pardon najvažnejši funkcionarji »osvobodilnega« pokreta, nešteto krat preiskali in jim pobrali vse maslo in jajca, ki so jih imeli s seboj v zameno za drug živež. Ti reveži so naravnost besni radi takega tatinškega postopanja in ne vidijo ure, da jih kdo reši brezsrčne druhali. Gorica in okolica pa, ki še nista prav nič poskušala, kaj se to pravi pasti rdečim roparjem v roke, še danes ne kaže prav nobenega sočutja do svojega tako stiskanega ljudstva, ampak še vedno moralno in materialno podpira nesrečno OF. Ne samo to, ampak v svoji slepoti le naprej obrekuje vse tiste, ki bi radi rešili naše ljudstvo najhujšega suženjstva. Ne samo to, ampak povrhu pošilja le naprej med roparske postopake svoje sinove, čeprav bi morala vedeti, da v gozdove spadajo samo zverine in tolovaji. Ljudje tega kova niso le zaslepljenci, ampak tudi bitja brez trohice srca.

Strašne žrtve upora v Varšavi

Krakovo. O zadnjih dogodkih v Varšavi poroča poseben dopisnik poljskega lista „Goniec Krakowski“, ki izhaja v Krakovem nekatere podrobnosti. Poskus pristašev Komorovskega, „generala Bora“, da bi pridobili za upor del varšavskega civilnega prebivalstva, se je popolnoma ponesrečil. Izgube civilnega prebivalstva, so izredno visoke in celo hujše, kakor septembra 1939, ko je prav tako padlo več kot stotisoč ljudi prav tako kot žrtev brezvestne klike.

Družine so bile sedaj razbite, otroci, ki so bili ponoči poslani, da bi poizvedeli za usodo svojcev, so bili ugrabljeni po tolovajih in morajo opravljati obveščevalno službo. V zapuščenih stanovanjih, so zagospodarili roparji. Po mnogih mestnih ulicah so ljudje opazili skupine oboroženih židov, ki so se klatili morili in ropali po mestu. Meščani, ki so hoteli obvarovati svojo lastnino, so bili ustreljeni.

V začetku so uporniki razširjali „ugodne vesti“, da bi vzmirili večino prebivalstva, ki se ni hotelo udeleževati tega brezmišelnega boja. Te vesti so ostale brez učinka.

Varšavsko prebivalstvo je spoznalo iz poteka dogodkov, da uporniki ne morejo od nikoder računati s kako pomočjo, zlasti pa da so bile zlagane vse vesti o „angleški pomoči“. Razširjene

OBRAMBNI USPEHI NA VSEH FRONTAH

Odbiti napadi v Normandiji - Na vzhodu vzpostavljena zveza z bojujočimi se nemškimi četami v Kurški - Nastopi nemških letalskih enot

Vrhovno poveljstvo nemške oborožene sile javlja:

V Normandiji so naše divizije na prostoru severno od Argentana po ogorčenih bojih predrle sovražno zaporo proti severu in vzpostavile zvezo z neko skupino oklepnikov, ki je prodirala naproti.

Hudi sovražni napadi na našo obrambno fronto na odseku Dives in Vire so se razbili. Na nekaterih odsekih so naši lastni napadi še v teku.

Med Euso in Seino pritiska sovražnik proti severu. Tam smo pri Pacy-Vononu razbili sovražne napadalne konice.

Na prostoru vzhodno in severovzhodno od Chartresa se nadaljuje sovražni pritisk proti srednji Seini, ne da bi se sovražniku posrečilo napredovati.

Na gorskem ozemlju severno od Toulona napada sovražnik z močnimi silami proti zahodu in severozahodu. V teku so silni boji. Mornariške obalne baterije so pred Toulonom zažgale sovražno vojno ladjo in eno križarko. En rušilec in dva torpedna čolna sta bila poškodovana.

Povračilni ogenj na London se je noč in dan nadaljeval.

V Italiji je sovražnik tudi včeraj ves dan nadaljeval z napadi na odseku jadranske obale. Višinsko ozemlje okrog Cerase, ki smo ga že bili izgubili, smo v protinapadu spet zavzeli.

so bile tudi vesti, da nemške čete beže iz Varšave in da je le še vprašanje nekaj ur, pa bodo ruske čete v Varšavi, dalje, da je nemška policija izginila iz Varšave in tako dalje. Ko so potem poskušali uporniki zažgati policijsko poslopje, se je naenkrat izkazalo, da nemška policija ni zapustila Varšave. Uporniki so bili zatrti s pomnoženim avtomatičnim streljanjem.

Utopistično zasedanje štirih velesil

Amsterdam. Kakor poroča angleška poročevalska služba, se je predvčerajšnjim pričelo v Dombertersnooksu pri Washingtonu zasedanje štirih velesil, ki naj bi obravnavalo „zagotovitev miru“ s pomočjo mednarodne organizacije narodov. Ameriko zastopa državni podtajnik Stettinius, Anglijo sir Aleksander Cadogan, Sovjetsko zvezo njen veleposlanik v Washingtonu Gromikov in Kitajsko njen poslanik v Londonu dr. Wellington.

Sforza „deli“ ozemlja

Milan. Kakor poročajo iz tabora zaveznikov, se je grof Sforza v svojem govoru pred člani Bonomijevе vlade izrazil, naj bi bilo vprašanje Reke, ki je bila po prvi svetovni vojni prisojena Italiji, ponovno obravnavano pred kakim zavezniškim odborom. Sforza se je nato zavzel za internacionalizacijo tržaškega pristanišča.

Na vzhodu so Sovjeti svoje velenapade zdaj razširili tudi na južni odsek. S podporo močnih skupin bojnih letal so južno od Tiraspolja in severnozahodno od Jašija prešli v napad. Na obeh odsekih so v teku ogorčeni boji.

V predgorju Karpatov južnozahodno od Mieleca, na mostiščih na Visli zahodno od Jaranova, zahodno od Lublina in južnovzhodno od Varke smo po hudi borbi boljševeške napade odbili ali prestregli.

Vzhodno od Varšave smo prestregli predorne poskuse sovjetov v smeri proti Bugu v globini naših položajev. Južno od Vilkoviškov in Šakov še trajajo hudi obrambni boji.

Na Letonskem so nemške oklepniške skupine, ki so prodirale preko Tuckuma sprot vzpostavile začasno izgubljeno zvezo s skupinami vojske, borečimi se v Kurški. Neke nemška ladijska skupina je z

lastnim napadom podprla te boje na suhem.

Vsi poskusi sovjetov, da razširijo vdorna področja zahodno od Modolna in zahodno od Pleskovskega jezera, so se razbili ob žilavem odporu naših divizij. Večje število sovražnih oklepnikov smo uničili.

Bojno letalstvo je na težišnih področjih poseglo v boje na tleh in prizadejalo boljševekom visoke človeške in gmotne izgube. V zračnih bojih in po protiletalskem topništvu je včeraj sovražnik na vzhodni fronti izgubil 41 letal.

Sovražne bombniške skupine so podnevi napadle nekaj krajev v južnovzhodni Nemčiji in na Madžarskem.

Ponoči je nekaj sovražnih letal odvrгло bombe na prostoru gornje Donave. Zračne obrambne sile so pri tem napadu sestrelile 15 terorističnih bombnikov.

Naredba

o odškodnini za zahteve vsled odvzema predmetov in prevzema dajatev.

Sporazumno z Vrhovnim poveljstvom Nemške vojne sile pozivam za operacijsko ozemlje »Jadransko Primorje« vse one, ki zahtevajo plačilo za odvzete predmete in prevzete dajatev po 8. septembra 1943 s strani Nemške vojne sile, spremstva vojne sile, nemških službenih mest ali posameznih pripadnikov teh mest, da prijavijo te zahteve.

V to svrhu odrejam sledeče:

1.

Prijavni rok.

Zahteve, ki so nastale vsled odvzema predmetov in prevzema dajatev v času od 8. septembra 1943 do 31. maja 1944, se morajo prijaviti do 31. avgusta 1944.

Zahteve, ki so nastale po 31. maju 1944, se morajo prijaviti tekom 3 mesecev po izstavitvi potrdila o prejemu ali po prevzemu dajatev ali po zaplembi.

2.

Prijavni urad.

Zahteve se morajo prijaviti pri prefekturi, v katerem upravnem okraju se je izvršila zaplemba ali dajatev; v Ljubljanski pokrajini pri načelniku pokrajinske uprave.

Begunci iz po sovražniku zasedenega ali izpraznjenegega ozemlja morajo prijaviti svoje zahteve pri za njihove bivališče pristojni prefekturi; ako je bivališče v Ljubljanski pokrajini, pri načelniku pokrajinske uprave.

3.

Dokazila.

Vsem prijavam se morajo priložiti izvirne listine pre-

jernih potrdil in ostale pisne svedoče. Ako pri prejšnjih prijavah niso bile priložene te priloge, se morajo predložiti med prijavnim rokom. Zahteve za odvzem predmetov in prevzem dajatev, za katere se ni izstavilo nobeno prejemanje potrdilo, mora predlagatelj dokazati z zadostnimi dokazili.

4.

Zahteve iz javnih sredstev.

Za zahteve dajatev države, javnih službenih mest ali korporacij ali občin se ne daje nobena odškodnina.

5.

Izplačilo odškodnine.

Po ugotovitvi zahtev izplačuje dovoljene odškodnine Sezione di Tesoreria Provinciale.

Pri odškodninskih zahtevah, ki presegajo vrednost 100.000 lir je takojšnje izplačilo odvisno od tega, če je odškodnina potrebna iz nujnih vojno-potrebni in vojaško-političnih razlogov in je dokazana možnost odškodnine.

6.

Obseg naredbe.

Pod to ureditev ne spadajo zahteve onih, ki so dali na razpolago zasebna stanovanja ali ostale prostore za Nemško vojno silo in za ostala k temu opravljena mesta in tudi ne s tem povezane dajatev.

Pod to ureditev tudi ne spadajo zahteve vsled poškodbe ali uničenja premičnin ali nepremičnin.

Trst, 12. avgusta 1944.

Vrhovni komisar:
Rainer.

Razumevanje pravic

Kmalu bo preteklo leto dni, odkar se je zrušila Savojska Italija ter so na Goriškem prevzele javno upravo nove oblasti, ki se trudijo, da bi k sodelovanju pridobile tudi Slovence. Nove oblasti vedo prav točno, da je več kot polovica prebivalstva v goriški deželi slovenske narodnosti, zlasti, da je vse kmetstvo prebivalstvo — razen furlanske nižine — našega naroda in da govori izključno naš jezik. Tudi mesto Gorica samo ima toliko slovenskega življa, ki govori, ki čita in ki misli v slovenskem jeziku, da moremo o našem mestu reci vsaj, da je dvojezično. Predmestja in okoliške občine pa so tako popolnoma nastanjene s slovenskim prebivalstvom, da o slovenskem značaju okolice Gorice najbrže nihče ne dvomi, kdor misli pošteno in si upa resnici pogledati v oči. Kvečjemu za občino Ločnik bi mogli reči, da pretežno ni slovenska. O hribovitih krajih na Goriškem pa vsi vemo, da tja sploh ne sega nobena druga beseda, kakor slovenska. To so razmere, s katerimi so že lani resno pričele računati nove oblasti v naši deželi in so poskušale biti pravične.

Vendar pravica ni kakor zdravniška operacija, ki se da naenkrat opraviti. Bolno nogo moreš naenkrat odrezati in jo nadomestiti z umetno, vendar krivic, ki so trajale tako dolgo, cel četrt stoletja, ni mogoče kar čez noč odpraviti in popraviti in potem kraljico pravico slovesno instalirati. Pravica ima vedno in povsod svoje muhe in je zanjo boljše počasno zdravilo, kakor pa operacija.

Prav zato morajo imeti potrpljenje tisti, ki hočejo, da bi se v enem dnevu popravilo vse tisto, kar je bilo 25 let sistematično, z večjim aparatom in z mnogo večjimi silami uničevano. Krivica se da napraviti v enem samem dnevu, z enim samim uradnim ukazom, toda poskušajte jo popraviti in videli boste, na koliko neskončno ovir boste naleteli. Ste že videli kdaj dragoceno vazo, morda ste jo držali celo v rokah? Kaj bi vas veljalo, da je spustite na tla? Za to res ni treba nobenega truda, toda poskušajte jo znova napraviti, saj razbite itak ni mogoče več zlepiti!

Kdor še danes toži, da na Goriškem ni tisto, kar bi moralo biti, je podoben človeku, ki je razbil dragoceno vazo, potem pa toži, da nova ni tako lepa, tako dragocena, kakor je bila prejšnja. Slovensko kulturno in narodno, pa tudi gospodarsko življenje, kakršno je bilo pred l. 1914., to je bilo res razbito, vrženo na tla, toda v enem dnevu ga ne moremo obnoviti — vendar sedaj novi lončarji žgemo novo vazo, novemu času primerno, morda še bolj pripravno, kakor je bila prejšnja in Bog naj nam da dovolj časa ter potrpežljivosti, da jo izžgemo do kraja. Ne bo nas sram pred dušami onih, ki so na Goriškem delali pred tem rodod in upajmo, da bomo našo kulturno dediščino z za-

dovoljstvom izročili v nadalnje delo onemu rodu, ki sedaj zopet vstaja na slovenskih goriških tleh.

Zabavljači, ki jim je naše delo vse prepočasno, so podobni zmrznjencu, ki se je komaj otajal in takoj vtaknil mrzle ude v toplo vodo — potem pa se čudil, da je dobil strahovite opekline. Podobni so pogorelcu, ki si je hotel zgraditi novo hišo, pa je pričel delati kar pri strehi, mesto pri temelju.

Ne zmoremo vsega naenkrat in ne kar takoj. Ideali in načrti so veliki, dejanske potrebe so še večje, toda vsem zadostiti ni mogoče danes, tudi jutri še ne tako kmalu, misliti in računati pa že smemo s pojutrijšnjim dnevom.

V teku enega leta smo napravili za goriške razmere, za sedanji vojni čas in z ozirom na veliko pomanjkanje kulturnih in javnih delavcev kar dosti, kar ponosni smemo biti na naše dosedanje delo in na stvarne uspehe. Samo predstavljajte si, če bi bil mogoč tako lep razcvet slovenske besede v Gorici pred letom dni, avgusta 1943!

Obžalujemo, da ne sodelujejo pri obnovi slovenske prosvete, slovenskega jezika in vsega našega narodnega življenja prav vsi, ki se čutijo Slovence. Sodelovanja niso odklonili samo tisti, ki so šli ropat v oddaljena naselja goriških vasi in so se odrekli slovenstvu ter se zapisali internacionalizmu, celo dober del goriških slovenskih meščanov je odrekel svoje sodelovanje. Kaj potem jočejo in vzdihujejo, če gremo mi, skromni slovenski kulturni delavci čez nje!

Obžalujemo tudi zmoto nekaterih naših odkritih prijateljev, ki bi recimo iz »Goriškega lista« napravili radi kak senzacijski organ, ki bi moral poročati o vsem in o vsakem dogodku. To ni mogoče, držati se moramo predvsem navodil oblasti, ki nas nadzorujejo in kdor za ta navodila ne ve, ne more izrekat pritožb čez naš list. O marsičem bi s časnikarskega stališča bilo umestno poročati, s političnega pa ne, najmanj pa s pravnega, zakaj bolj kakor kdaj prej je urednik kakega lista, zlasti pa slovenskega, vedno pripravljen, da ga ta ali ona oblast pokliče na odgovor. Ne zahtevajte torej od našega lista tisto, česar list objavljati ne sme in ni oportuno! To velja

predvsem za vse naše dopisnike, ki pogosto zahtevajo od nas, da jim objavljamo nemožne dopise, ne vedo pa za navodila, ki jih uredništvo prejema.

Bodimo zadovoljni, da sta pričeli resnica in pravica prihajati tudi za goriške Sloven-

ce, nestrpneži pa morajo že malo potrpeti, zakaj drugače ne gre in kdor se bo prenalgal, bo podoben vozniku, ki je hotel s hitro vožnjo kmalu priti na cilj, pa so se mu na poti ubili konji in se mu je razbil voz, sam pa je obležal ranjen kraj široke ceste. —lr.

Misli ob govorih

Po kobariškem protikomunističnem taboru

Mine, bombe, strahovanje, teror, grožnje s smrtno kaznijo za tiste, ki se udeležujejo slovenskih kulturnih prireditelj, akademij, da o narodnih manifestacijah sploh ne govorim, to so spremljevalna glazba pri delu mladih pionirjev slovenske besede in pesmi na Goriškem Posočju.

In nam je čisto jasno odkod to prihaja, in prav zato še prav posebno obsojamo takozvane »slovenske« partizane, ki so v resnici vse drugo; od badoljansko-savojskih valpetov, do najgnusnejših pajkov krvososov judovsko-bolševiške kliše, vse drugo samo Slovenci ne. To je tudi danes geslo teh gospodičev, ki so šli v boj za nekaj »popolnega«, nekaj »novega«; nekaj kar preti naš slovenski narod upropastiti.

Ali Goriška in Posočje nakljub vsemu dviga svoj glas, ki je vedno bolj v nebovpjoč in zahteva pravice za svojo zemljo, pravico stare pravde.

V tem znamenju smo preteklo nedeljo na protikomunističnem zborovanju v Kobariču obsodili tiste, ki se še danes pustijo voditi od ljudi, iz vrst mednarodnih zločincev ter največjih propalic in narodnih izdajalcev in plačanec kar jih zgodovina pozna.

Ravno zato, ker so veliki v svojih temnih poslih — prav zato je naša borba težka in počasi spregleduje tudi naš narod igro v katero so ga zapredli ti mednarodni sleparji na ukaz savojsko-badoljevskih agentov.

Nedeljski govornik g. stotnik Janko Debelak naš prvi protikomunistični borec je pokazal na vrhove Brd, kjer nas naši »osvobodilci« razne »brigade« »Mamelli«, »Mazzini«, »Triestina«, »Isonzo«, ki čene zdaj tam gori in čakajo, kdaj bodo izginili naši narodni stražarji, da nas preplavijo oni z že poznanim rdečim rajem.

— Ali, — je dejal stražar — Goriški poveljnik — skuša vojska, ki se bori pod čistim slovenskim praporom, ki omadeževan z rdečo packo bolševiškega robstva, ki se bori pod zastavo, katere rdeče barvo so preplavili naši narodni junaki s svojo krvjo, prav na Soči, Doberdolu in med katerimi so tudi mnogi od Vaših dragih. In danes smo tu razvili ta naš stari prapor, naše bojno znamenje, ki ga bomo čuvali in če bo treba pod njegovim znamenjem še enkrat prelivali svojo kri na Soči.

Naslednji govornik, slovenski pesnik kobariški rojak dr. Joža Lovrenčič je opomnil naše Kobaridce na težko borbo ki so jo že naši rodovi od prihoda na to zemljo pa do danes izbojevali in prav po zaslugi trdnega kmečkega doma vzdržali tudi sedanje in zadnje težke čase. Pozval je rojake naj obdrže trdne in poštene navade slovenskega kmečkega doma, naj se drže preroških besed svojih pevcev in narodnih vodnikov ter naj kot doslej skrbno čuvajo kri našega naroda in odločno vstrajajo v borbi za pravice naše zemlje tudi v teh zadnjih težkih morda najtežjih časih, ko so se naši narodni izdajalci pobratili z nekdanjim savojsko-badoljevskim zatiralcem in z njimi čakajo na vrhovih Brd, da ponovno ponesejo v naše sončne kraje svoj rdeči teror, umor in požig.

In prav tega dne so stražarji pripeljali splošno poznane bivšega karabinerja iz Tržiča (Monfalcone) sedaj partizanskega komandirja, ki je slovel, da je nad 300 poštenih Slovencev nekoč v »njihovih« časih, pretepal, mučil, in osvobodil — za nekaj let v Abesinijo ali v peklo internacije med njimi tudi nekaj Kobaridcev, ki so ga takoj spoznali in se razveselili lepega darila usode, ki jim je bil naklonjen, baš na nedeljski veliki dan.

Partizanstvo v razkroju Čiščenje na Balkanu

Beograd. Na področju Kruševca in Leskovca so srbski domobranci potolkli močne komunistične tolpe, ki so imele 707 mrtvih, 1054 pa jih je prebeglo k domobrancem.

Prokuplje. Pri Kušrumliji je padlo izredno mnogo komunistov, zaplenjenih pa je bilo 1008 pušk, 64 strojnic, 20 minometov, 11 protiklopnih pušk, številno rožje in nad pol milijona nabojev za puške.

Zagreb. Navzlic močnemu odporu so nemške čete zasedle okrogno mesto Udubino, južnozpadno od Bihača.

Zagreb. Te dni so imeli tolovaji zgolj na severozapad-

nem Balkanu 400 mrtvih in številne ujetnike.

Sarajevo. V vzhodni Bosni se nadaljujejo boji s tolovajskimi skupinami, ki bi se rade prebile proti jugu. Samo v treh dneh so imeli komunisti južnovzhodno od Sarajeva 227 mrtvih.

Beograd. Komunistične tolpe na zapadnem Balkanu so imeli v prvih 7 dneh avgusta 2448 mrtvih in nad 2000 ranjenih. Zajetih je bilo tudi mnogo ujetnikov, zaplenjenih pa poleg večjega števila topov in strojni 757 pušk, 550 kg razstreliva, 110 čolnov in dokaj sanitetnega gradiva.

Osvobodilni Babilon

V arhivu IX. korpusa je bil najden tudi dopis, v katerem »Glavni štab NOV in ZO Slovenije — oddelek za kadre« piše »Štabu IX. korpusa NOV in POJ« sledeče: »Posljite nam podatke o vseh inozemcih, ki so v naši vojski. Podatki naj vsebujejo osebne podatke, biografijo in točno karakteristiko. V poštev pridejo predvsem Italijani, Madžari in drugi nejugoslovanski narodi. Stvar je nujna, zato jo uredite čimprej. Smrt fašizmu — Svoboda narodu!« Žig: Glavni štab NOV in PO Slovenije — oddelek za kadre, v sredi sovjetske zvezde. — Vidite, Slovenci, koliko »osvoboditeljev« imamo, blagor nam! Ni čudno, da se »osvobodjenje« vsake vasi konča s pristno — cigansko svobodo. Ta »osvobodilni Babilon« nas hoče pahniti v svobodo ciganov — cigani so namreč najbolj svobodni, prosti vseh skrbi in vseh obvezosti. Kdor hoče hraniti in rediti ta Babilon, naj ga kar redi, saj se mu bo izkazal hvaležnega, ko mu bo dovolil iti v svobodo, t. j. v gromovje!

(Tolminski glas)

Širite

„Goriški list“

Goriški Daki padel

Goriški Daki — Ana Marija Pervanje — o kateri smo že večkrat pisali in ima po najnovejših podatkih 300 umorov na vesti, je padla pri zadnji ofenzivi na Čepovan. Pošteni ljudje iz Praprotnega so se oddahnili ob smrti tako pobesnele zveri.

Smrt nevarnega terenca

Glavni terenec v Baški dolini, okrogni vodja na Kneži, Kogoj, ki je bil od začetka glavni steber OF-arstva, je pred nedavnim zbežal iz Kneže na št. Viško goro. Ker je spoznal vse grozote, ki jih je državljanska vojna povzročila pri nas, se mu je zmračil um. V svoji blaznosti je begal po gozdu, pri tem pa se spotaknil in se ubil. Slučaj, ki bi skoraj rekli, da ni več slučaj, da sta v presledku treh dni na čuden način končala oba vodja komunistov na Tolminskem — Pervanja in Kogoj.

Te dni je prispela žalostna vest, da je pri partizanih padel prisilni mobiliziranec Carl Rudolf. Žrtve so potrebne, govore rdeči nasilniki, narod seveda pa krvavi.

Važna gospodarska prvina

FOSFOR IN FOSFATI

Med kemičnimi prvina zavzemajo posebno mesto nekatere sicer splošno znane snovi, ki so tudi v sedanji vojni zelo važne, še bolj važne pa so za mirnodobsko delo. Ne bo škodovalo, ako si jih malo ogledamo in tako nadaljujemo seznanjati svoje čitatelje s kemijsko znanostjo, katere slovenski prevod bi bil: spoznavanje snovi.

Za človeško življenje je zelo važen fosfor. Brez prvine fosforja ne bi mogli živeti ne ljudje, ne živali, ki jim pravimo vretenčarji, namreč živali, ki imajo hrbtnico iz vretenec in kosti, pa težko, ako bi mogle živeti tudi žuželke, kvečjemu bi mogle živeti najnižje živali, kakor črvi, mehkužci in podobno. Človeške kosti so namreč v glavnem sestavljene iz kalcijevih fosfatov in ker recimo kostna moka vsebuje skoraj samo te snovi, vedo to zdravniki, ki priporočajo za nežne otroke, da jim matere med jed pri- mešajo nekoliko fine kostne

moke. Materino mleko ima dovolj fosfatov, toda pozneje je treba za otroka hrano tako usmeriti, da otroku, ki mu rastejo kosti, ne bo zmanjkalo fosforja. Tudi odrasel človek zahteva v hrani še kar dosti fosforja, največ ga dobi z zdravo hrano. Prav isto velja za domačo živino, ki za zgradbo svojih kosti prav tako potrebuje dosti te prvine. Fosfor je po zemlji porazdeljen neenakomerno ter je pomešan med druge snovi. Rastline ga črpajo iz zemlje, toda kjer fosforja ni, mora poljedelec zemljo gnojiti s fosfati, to so fosforjeve soli in fosfati so tudi najboljše umetno gnojilo, ki ga potrebujejo prav vse rastline, tudi take, ki dušika ne potrebujejo, kakor na primer detelja in fižol.

Pred to vojno je bila Francija tista država, ki je imela v svoji posesti največje zaklade fosfatov. Rudniki fosfatov so v Maroku, v Alžiru, pa tudi na posameznih tihocean-skih otokih, ki so pa bili zo-

pet vsi francoska last. Ali so francoski kapitalisti že morda v prejšnjem stoletju vedeli za važnost fosforja, da je Francija zasedala prav tiste dežele, ki so bogate fosforja? Kdo ve! Mnogo fosfatov je tudi v donski kotlini v Ukrajini, toda so bili dosedaj bolj malo izkoriščani, sedaj med vojno pa sploh ne. V naši najbližji sosesčini je fosfatov bogata Dalmacija in kar čudno je, da so se pod bivšo Jugoslavijo polastili fosfatnih dalmatinskih rudnikov — zopet francoski kapitalisti. Francija je torej stremela za fosfornim monopolom na vsem svetu in tako torej hotela kontrolirati vso poljedelsko in živinorejsko proizvodnjo na zemlji, zakaj fosforja, ki je drugod v zemlji razredčen med navadno zemljo, bo kmalu zmanjkalo. Po domače povedano, zemlja bo postala izčrpana in jo bo v bodoče stalno treba osveževati z novimi fosfatnimi gnojili. Francija je iz sedanje vojne kot partnerka v glavnem izločena, toda zapomnimo si, da je sedanja vojna tudi borba za surovine in boli kot zlato, bolj kot kake redke kovine, prav tako,

kakor premog in nafta, so važni fosfati! Tudi za te gre sedaj boj. So seveda še drugi viri fosfatov in enega, najbolj naravnega smo že omenili, namreč živalske kosti. Drugi važen vir fosforja je Tomaževa žlindra, ki je pravzaprav odpadek pri taljenju železnih rud. Te vsebujejo vedno nekaj fosfatov, ki pa so pri železu odveč, v kmetijstvu pa dobrodošni in zato kmetijski strokovnjaki s tako vneto priporočajo poljedelcem gnojenje s Tomaževo žlindro.

Fosfor smo v neki obliki spoznali — na vžigalicah. Prve vžigalice so bile opremljene z žveplom in so v Italiji ohranile do današnjega dne. Sčasoma je žveplo nadomestil fosfor in po večini evropskih držav sedaj nimajo žveplenk, toda tudi ne več fosfornih vžigalic, zakaj kemiki so odkrili še bolj pripravne zmesi, predvsem razne klorove spojine, ki se prav tako rade vnamejo. Sodobne vžigalice torej ne vsebujejo ne žvepla, ne fosforja.

Poznamo dve vrsti fosforja: modrega in rdečega. To je ena in ista prvina, razlika je

samo zaradi tega, ker je molekula fosforne snovi pri obeh vrstah različno sestavljen in vsebuje različno število atomov, najmanjših delcev snovi. Fosfor ima tudi to lastnost, da se v temi sveti sam od sebe, v svetlobi pa se mu barve prelivajo. To je takozvana »fosforescenca«.

Naša zemlja postaja vedno bolj revna fosforja in grozi nevarnost, da bo v kratkem prav zaradi tega propadlo naše poljedelstvo, zlasti naša živinoreja. Misliti moramo na desetletja bodočnosti. Zato moramo, ako je le mogoče, zlasti po vojni, ko bo dovoz zopet — vsaj upajmo — normalen, čim bolj gnojiti njive in travnike s fosfati, zlasti s Tomaževo žlindro in z uvoženimi gnojili, drugič pa tudi predvsem, da ne bomo trosili po nepotrebnem domačih fosfatov, torej, da bomo pazili na vsako kost in doma čim več izdelovali kostne moke, ki je kot gnojilo pa tudi kot dodatek človeški hrani in živalski krmi neprecenljive vrednosti in važnosti.

—lr.

VESTI IZ GORICE IN DEŽELE

Goričani se uče književne slovenščine

Zadnjič smo poročali o radosti naših malčkov, ki zahajajo v novo odprto slovensko šolo v Gorici. Toda ne samo naši malčki, tudi starejši se sedaj z velikim veseljem učijo slovenščine. Toda, kaj, slovenščine, bo rekel kdo, saj slovenščino znajo, hvala Bogu še vsi, ki so Slovenci in slovensko mislijo. Ne naš rod svoje lepe materne govornice ni pozabil in moramo šteti skoraj med čudeže prave ljubljanske in požrtvovalnosti, s kakršno se je slovenski narod tu na Goriškem zadnjih težkih 25 let oklepal, kljub vsem preganjanjem svojega jezika.

Toda nekaj je, kar naše zavodne Goričane zelo moti, da si jim ostali Slovenci tega nikakor ne zamerijo, sami pa se recimo pred kakšnim ljubljanim, ki živi v Gorico, opravičujejo: »Veste, govorimo boli po domače, po naše, gramatikalno ne znamo govoriti, nismo imeli šol!« Potem se opravičujejo, da govore samo v narečju, ki je bolj »kmetski« in tako dalje.

Resnici na ljubo moramo povedati, da je goriška slovenska govornica zelo lepa in jo ljubljanski znanstveniki,

tako najvišja avtoriteta v teh vprašanih, un. prof. dr. Ramovš, šteje med najlepša slovenska narečja, ker je tako mehka, blagglasna in pojoča. Nič ne de, če ima ta govornica nekaj romanizmov, saj ima tuje primese prav vsako slovensko narečje, največ tujih besed pa ima ravno ljubljansko. Torej Goričanom res ni treba zardevati pred drugimi Slovenci zaradi svoje govornice.

Res pa je, da je potrebno vsakemu goriškemu Slovincu, ki hoče veljati za izobraženega, znanje književne slovenščine. To pa je nekaj drugega, kakor narečje. Prav v tem je pri vseh narodih sveta znamenje izobrazbe, da kdo govori svoj jezik v književni obliki in da svoj književni jezik obvlada, da piše v njem in da zna brati knjige in časnike v književnem jeziku.

Zato je hvalevredna vnema mnogih odraslih slovenskih Goričanov in pa doraščajočih mladine, da se uči sedaj književne slovenščine.

Pisec tega članka je opazoval dva štirinajstletna slovenska fanta, ki sta sedela na ne-

kem vrtu. Fantje v teh letih bero najraje indijanarice, toda na svoje začudenje je spoznal, da imata v rokah — dr. Nemijevo slovnico slovenskega jezika in da jo marljivo študirata. Fanta imata sicer italijansko predizobrazbo in obvladata književno italijanščino, sedaj, pa bi se rada kot zavedna Slovenca naučila še književne slovenščine. Izvrstna dečka, kot Slovincema vama to ne bo težko! In kaj sta odgovorila na radovedno vprašanje, tako, kakor s kladivom na žebel: »Če hočeva kaj veljati med Slovenci, se morava naučiti lepega jezika!«

Nista sama v Gorici, še vse polno drugih jih je. Prirejajo se mnogi zasebni tečaji, kjer se zbere pet, šest starejših Slovincov, recimo uradnikov in sličnih, književne slovenščine pa jih uči kdo, ki je izvedel. Prav je tako, najbolj razveseljivo pa je, da so v tem pokazali goriški Slovenci toliko lastne iniciative, podjetnosti in iznajdljivosti, da je kar veselje. Ako manjka učiteljev, si Goričani znajo pomagati sami in so na to, ponosni. Le tako naprej!

Razglas

Na podlagi odredbe najvišjega komisarja za operacijsko ozemlje »Jadransko primorje« z dne 30.7.1944, zakona o disciplini državljanov med vojno od 31.10.1941 in odredbe od 24.11.1943 glede vojne obvezne službe na operativnem ozemlju »Jadransko primorje« so bili izvedeni nabori letnikov 1914-1926.

Moški goriške pokrajine so se vestno odzvali naboru, kot je pri njih že vedno v navadi.

Za vse vojne obvezance, ki iz katerikoli vzroka niso prišli na nabor, bo naknadni nabor za vse občine pokrajine dne 23. avgusta od 8 do 12 ure.

Nemški svetovalec (Berater) za goriško pokrajino je pooblastil naborni urad mesta Gorica, da izvede ta nabor.

Kraj nabora: Gorica, Dopolavoro, Edlingov prehod št. 1.

Vsem, ki se javijo na ta naknadni nabor, se ni treba bati nikake kazni in nikakega zapostavljanja, ker se niso odzvali prejšnjemu naboru. Z nabornimi obvezanci, ki bi to pot ne izpolnili svoje dolžnosti in bi se ne javili naborni komisiji se bo ravnalo kot z ljudmi, ki se upirajo vojni službi.

Gorica, 18. avgusta 1944.
Naborni urad občine Gorica.

POZIV VOJNIM OBVEZANCEM

Vsi, ki spadajo k mestnemu varstvu mesta Gorice in ki so bili iz katerikoli vzroka začasno od naborne komisije oproščeni obvezne vojne službe, se morajo udeležiti pouka, sicer se bodo proti njim podvzeli strogi koraki. Pouk se prične s 23. avgustom 1944.

UMETNIKA DELA BODO SPREJETA NA VARNOST

Ne le dolžnost oblasti, ampak dolžnost vsakega posebnika, ki je v posesti umetnin, je, da jih varuje in v sedanjem času spravi tudi na varno, kajti zavarovanje proti ognju in tatvini mu umetnine ne bo vrnilo. Vojna teče svojo pot, alarmi se vrstijo in umetnine so tudi v nevarno-

sti. Zato so v goriškem gradu pripravili prostore, v katerih bi bile umetnine na varnem. Zasebni lastniki slik in kipov ter drugih umetnin bodo zato mogli izročiti te občinskemu upravniku, ki bo poskrbel, da jih bo spravil v varen prostor.

NAVODILA ZA NABAVO ZRAČNIC

Prošnje za nabavo zračnic za kolesa morajo obsegati: ime in priimek prosilca, očetovo ime, bivališče, tovarniško številko kolesa, številka prijavnice pri občini in mero zračnice.

PODPORE SVOJCEM PADLIH V VOJNI

Da svojci tistih, ki so padli v sedanjí vojni, ne bi ostali brez vsakršnih sredstev zaradi smrti skrbnika, je Vrhovni komisar za Jadransko primorje odredil, naj jim bo, dokler ne bo določena pokojnina, plačana dnevna podpora po tozadevnih zakonih. Dolžnost županov in komisarjev prefektur je, izpolniti to odredbo.

MALINOVEC ZA OTROKE DO 18 LETA

Od današnjega dne naprej se bo prodajal malinovec za otroke do 18 leta in sicer 100 gr na osebo. Malinovec bo moč dobiti z odrezkom št. 78 živilske karte za razna živila, IX. izdaje. Cena malinovec je določena na 54 lir za kilogram.

ODDAJA KROMPIRJA

Opominjajo se pridelovalci krompirja, ki iz različnih vzrokov mislijo, da ne bodo dosegli povprečnega krompirjevega pridelka, objavljenega pravočasno v tem listu in pri občinskih uradih, naj vprašajo urade za kmečke ugotovitve za pregled in za ugotovitve resničnega pridelka, sicer bodo morali oddati krompir v meri povprečnega pridelka.

PISARNA SOCIALNE POMOCI V GORICI

se je preselila v Semeniško ulico št. 10 (Via del Seminario 10), na oglu ulice sv. Ivana v pritličju, kjer posluje za stranke vsak dan od 9. do 12. ure.

Pogreb domobranca Žbogarja v Kanalu

Ljudem je ostal v spominu veličasten pogreb padlega slovenskega borca Marijana Žbogarja. Dolžnost nam vleva, da se najiskrenejše zahvalimo č. gg. duhovnikom in sploh vsem, ki so pripomogli k tako lepemu pogrebu, prav tako pa se zahvaljujemo ljudem, ki so v tako velikem številu spremili na njivo miru našega dragega Marjana. Staršem naše iskreno sožalje. Vedite, da je Marjan še vedno naš in bo vedno naš ostal. Naučimo se ceniti junake za našo svobodo!

Policijska ura v Gorici:
Od 22.— do 6.— ure zjutraj.
Zatemnitev:
Od 21.30 do 5.30 ure zjutraj.
Prepoved vhoda in odhoda iz mesta Gorice:
od 21 do 6 ure zjutraj.

Sadne slaščice vročega poletja

Med sadjem imamo precej sadežev, ki bi jih lahko imenovali slaščice, tako prijeten in fin okus imajo. Poleg tega pa jih znamo tudi same z različnimi dodatki izpremeniti v deserte in jim tako tihotapsko preskrbeti »modro kri« ali »zlahnost«.

Poleti nam nudijo take slaščice lubenice in dinije. Mnogi jih pod tem imenom ne poznajo, a če bi jih imenovali »ingurje« oziroma »melone« ali »ananas«, bi vsakdo vedel kakšen sadež je to.

V vročih krajih imajo cela polja preraščena z nizkim, plenzajočim grmičjem. Pomladi je listje teh pritličnih rastlin lepo zeleno, poleti pa orumeni zaradi velike vročine. Med listjem pa kukajo proti nebu precej velike okrogle

Grof Karl Coronini umrl

V ponedeljek, dne 21. avg. 1944 je umrl po dolgem in težkem trpljenju grof Karel Coronini. Pokojnik je bil stric goriškega župana. Pogreb bo v sredo 23. avgusta. Spoštovani družini naše iskreno sožalje.

Nadležni napisi in partizanski dokumenti

Novice iz Sv. Lucije

Po vsej pokrajini spoštujejo naredbe goriške prefekture, ki je v interesu javne varnosti ukazala, da morajo vsi gospodarji izbrisati iz svojih hiš in objektov vse nepotrebne napise. Nepokorneži so bili kaznovani z denarno kaznijo, z zneskom 2000 L. Povsod so upoštevali ta prefektov ukaz. Izjemo delajo le »osvobojeni« kraji, kjer navdušeni tovariši po zidovih pojo hvalo maršalu Titu in Stalinu, da na zunaj pokažejo videz navdušenja. Od krajev, ki živijo v rednih razmerah dela izjemo Sv. Lucija. Komur gre za sloves Pregljevega rojstnega kraja je hudo, da se tuji zgražajo nad nediscipliniranostjo kraja. Vsakdo odnese mučen vtis iz Sv. Lucije. Zaspata Trnjulčica, zbudi se, da ne bo prepozno. Županstvo naj poskrbi, da se bodo zaspani gospodarji točno ravnali po prefektovi naredbi.

Vsi poznajo pekovskega uččenčka Božič Ivota, iz Sv. Lucije, kjer baje ni užival posebnega ugleda. Zato so tembolj zanimivi uradni podatki, ki jih je imel o njem IX partizanski korpus. Po teh podatkih je omenjeni pekovski uččenček nič manj, ko univerzitetni študent, ki govori angleški, francoski, italijanski, srbohrvatski, poljski, češki in ruski jezik. Služil je že v italijanski, češki, poljski in jugoslovanski vojski, ki je bila formirana od begunske vlade v Kairu, preden je vstopil na št. Viški gori v NOV. Je globoko filozofsko izobražen, ter ima veliko izglede, da se bo uveljavil na političnem polju.

Njegovim staršem res ni treba biti v skrbeh za bodočnost nadebudnega sina. Če bi mu ne uspela politična kariera, ga bo na podlagi uradnih partizanskih dokumentov najel kakšen cirkus, ki ga bo na sejmih razkazoval kot največje čudo sveta. Upamo, da bomo imeli priliko videti tudi mi to čudo, če ne prej, gotovo na sejmju Sv. Andreja v Gorici v družbi z debelo Terezino.

zelene buče in to so lubenice ali »ingurje«, kot jih imenujejo v dialektu. Skorja lubenic je temnozeleno barve kot mirna in globoka voda, gladka in svetla. Meso pa je svetlo škrlatno, precej sočno, saj je polno vode in vsebuje tudi malenkostno količino sladkorja. Pri rasti in zorenju rabijo lubenice veliko vode, pa tudi precej sonca. Ko dozore, postane njih lubje temnozeleno in svetlikajoče, ob peclju pa postane ploskev rumenkasta. Prav veliko je v mesu črnih pešk. Pridna gospodinja ne zavrže niti pešk, niti skorje. Skorjo seseklja prav drobno in jo umeša med pičo za perutnino predvsem za purane in gosi. Rade jo pozobljejo tudi kokoši. Peške pa malo osuši in jih natrese na dvorišče, kjer se pasejo kokoši.

Senzacionalna iznajdba v Gorici

VITAMIN ČB RAZKRINKAN

Zasledovalci znanstvenih revij so se kaj lahko prepričali, da zanje zapreke ne obstojajo, kajti znanstveniki niso, ne flegmatiki niti niso pesimisti. Oni stoje na odru svojega stališča, slede najskrivnejšim silam narave, ustvarjajo, kar se jim porodi v zamisli in podare sadove svojih fizičnih in duševnih sil človeštvu, ne glede ali je to v njihovo škodo ali v njegovo korist. Kratkotrajno, njih laboratoriji so delavnice akcij, reakcij pa jim ni mar.

Poleg takih znanstvenikov pa imamo še ene vrste znanstvenike, ki se namreč zelo zanimajo tudi za reakcijo svojih odkritij.

V najnovejšem času so namreč ti drugi znanstveniki odkrili nov vitamin, imenovan ČB, čigar lastnosti se močno razlikujejo od lastnosti doslej znanih vitaminov. Zanimivo je že to, da se nahaja v organskih in anorganskih snoveh. Največ ga je v takih snoveh, ki so racionirane in ki jih moremo kupiti le z nakaznicami. Veliko tega vitamina vsebujejo vsakovrstne maščobe, sladkor, kava, moka, milo pa tudi jajca in sadje. Tudi nekatere vrste zelenjave vsebujejo ta dragoceni vitamin. Odkrili so ga zelo veliko količino v usnju, zlasti v podplatih, v tekstilnem blagu, največ v volni in svili.

Navadno je bilo kajenje škodljivo in so ga zdravniki odsvetovali tudi odraslim, kaj šele mladini. Danes pa kadi staro in mlado in le zaradi tega, ker vsebujejo vse vrste tobaka izredno količino vitamina ČB.

Množina vitamina ČB v mestih zavisi od takoimenovane »šumske uprave«, ki ne dovolji vsakemu trgovca s tem monopolom. Zato ga je v gotovih snoveh več na deželi kot pa v mestu.

Seveda morajo priti tudi pri vitaminu ČB na svoj račun prijateljčki vinske kapljice, zato so poskrbeli za existenco tega vitamina merodajni činitelji tudi v alkoholnih pijačah. Čim težje je dobiti kakšno alkoholno pijačo, temveč vitamina ČB vsebuje.

Vem, da ste že precej nestrpni, ker vam ne povem; kje se ta vitamin lahko kupi. Najprej potipljite svoje denarnice, če so dovolj napete in poglejte pod blazino; če se niso lire v nogavici izpremenile v luskinde kot tisti skupulji z nogavico, ki ni hotela dati Gospodu miloščine. No, če je pa vaš mošnjček dovolj napet in lire v nogavici še vedno lire, potem si boste kaj kmalu lahko preskrbeli ta vitamin in si ga dobavili celo zalogo.

Pri nakupovanju morate biti pa zelo oprezní, kajti če vas zalotijo gotove oblasti pri tem veriženju in kršenju gotovih pravil in zakonov, potem ne boste ostali le brez vitamina, pač pa boste smeli gledati sonce le skozi železne križe. Čudno je namreč to, da je prodajanje vitamina ČB po zakonu prepovedano.

Z nakupom morate pa kar pohiteti, kajti prodaja tega čudovitega vitamina je namreč časovno omejena, trajala bo le do konca vojne. Po končani vojni pa se bomo morali zopet zadovoljiti le z doslej znanimi vitamini, takrat namreč ne bo več vitamina ČB, ker bo zginila — črna borza.

Vesti iz Trsta in okolice

Dekliški glas s Krasa

Kraško dekle nam piše: Bilo je v marcu 1943. Nekega dne pride dekle iz vasi v našo hišo in mi pravi: Tovarišica, danes opoldne bo sestanek, pridi v gozd. Bila sem radovedna in sem šla. Bilo nas je malo. Čakala sta nas dva partizana in nas prav lepo sprejela. Začel se je govor. Iz govora sem si zapomnila sledeče besede: »Upam, da ste vse zavedne Slovenke!« Nato je dolgo govoril o narodu in ljubezni do naroda. Naenkrat pa je obrnil pogovor tako: »Dolej sta bile zavedne slovenske mladenke, odslej pa boste komunistične mladenke«. Ko je spregovoril te besede, mi je bilo, kakor da bi me kdo ranil v srce. In z vso odločnostjo sem se v duši odpovedala tej bandi hinavskih zapeljivcev. Dovolj mi je bilo povedano s samo besedo komunizem. Od takrat nisem hotela več iti v to družbo. Čez nekaj časa sem šla v drugo vas in na poti našla listek, ki je pisal proti partizanom. Pokazala sem ga neki osebi in kmalu nato sem bila aretirana. Takrat sem si mislila: že pride dan, ko bomo osvobodjeni, pa ne tako kakor si komunisti želijo. In takrat porečem s ponosom, da sem bila prva, ki sem spoznala v OF pogubni komunizem, ki mu ni do svobode naroda, ampak le do pokončanja slovenskega naroda na ljubo mednarodnemu komunizmu. Sem prav revno kraško dekle, ali to povem: Bog je z nami in zato mora propasti brezbožni komunizem in prišel bo dan, ko se bodo vsi sramovali, ki so to reč kot nekako narodno gibanje podpirali. Smrt komunizmu in vsem zločincem!

To pismo nam priča, da se še dobe zavedna in samostojno misleča slovenska dekleta. Prepričani smo, da jih je zelo mnogo in vsak dan več. Kaj bo z rdečimi zavajalci narodov, ko se množice po svoji večini zavedo, v kako brezno nesreč so jih hote in vede zavledli?

Vpitje, sprehajanje, prerivanje neumestne šale ne spadajo v zaklonišče. Zaklonišča je treba od časa do časa prezračiti. Ako imate v zaklonišču stalno nameščene odeje, jih je treba redno iztepati. Pitno vodo menjati vsak dan! Ne pozabite vzeti v zaklonišča odeje, ker je prostor hladen in je potrebno včasih prebiti v njem precej časa.

Protikomunistični tabor v Št. Petru

V torek, na praznik Velikega šmarna so se ob 9 zbrali ljudje v Št. Petru iz raznih drugih bližnjih in daljnih krajev s Pivke na Krasu. Razvil se je po glavni cesti proti trgu zborovanja povorka pestrih narodnih noš ob spremstvu vrlih primorskih narodnih straž in ostalih številnih udeležencev z mogočnim prepevanjem slov. pesmi, ki je menda ta kraj še ni doživel. Množica zborovalcev se je zgrinjala na trgu ob z mlaji in venci okrašeni kapeli, kjer je bila seveda maša na prostem, kot najprimernejši uvod v zborovanje; sv. mašo je daroval g. kurat, stotnik Kunstl iz Trsta. Pričelo jo je z lepim govorom, v katerem je podal globoko simbolično misel zlasti za nas tako po-

membnega Marijinega praznika.

Zborovanje je pričelo ob igranju godbe nar. straž nadporočnik Svetličič, poveljnik šentpeterske posadke, ki je pozdravil najprej zastopnika nemške vojske, potem pa vse ostale. Za njim je govoril major Ferencak kot zastopnik poveljnika slov. varnostnih straž na Primorskem polkovnika Kokalja. Kot druga govornika sta nastopila Nikolaj Jeločnik in g. Cergol. Najmlajši stražar Suligoj Marijan je deklamiral zelo občuteno pesem. Pevski zbor pa je zapel pesmi »Slovenec sem«, »E-no devo le bom ljubil« ter »Naprej zastava slave!«, s čimer se je zborovanje zaključilo.

VRNITEV STARIH IMEN TRŽASKIM ULICAM

Po prejšnji svetovni vojni so se v Trstu na veliko spreminjala imena ulicam in trgovom ter so se nadomeščala z novimi, ki so imela pomen za italijansko in tržaško zgodovino. Proti temu spreminjanju so se pogosto pojavljali protesti. Sedaj se je v Trstu z županovim odlokom pričelo z vračanjem starih poimenovanj ulic in trgov. Tako se bo na primer imenovala Ulica kraljice Helene zopet Miramarska cesta. Lungo mare kraljice Helene pa Barkovljsko nabrežje. Trg Konstancija Ciana - Borzni trg.

NAMESTO MOKE BODO DOBILI ŽITO

prebivalci tržaške pokrajine in gornje Istre. Glavna mesta pokrajin so izvzeta. Žito bodo morali dati prebivalci sami mlet. Seveda ga bodo prejeli samo tisti, ki ga ne proizvajajo.

KLANA

Komunistični roparji so začeli v okolici Klane kar na veliko ropati že itak siromašnim Kraševcem živino. Živino jemljejo kar na paši, ker se več ne upajo v vasi. Mnogo živine pa se je že samo vrnilo v domače hleve, ker pač žival sama najboljšo ve, čigava je.

Kmetijstvo

Reja gosi

Gos je tudi vodna žival, vendar se je vodnemu življenju zelo odvadila. Njena glavna hrana je zelenjava, zato je reja gosi uspešna in dobičkanosna tam, kjer so zeleni pašniki. Ker gosi silno uničijo travo, je dobro, če se pašnik oddeli z zasilno prenosno ograjo, ki se po potrebi prestavlja. Ko popasejo travo v enem ograjenem prostoru, se ograja prestavi na drugi del, tretji itd. Prvi predeli medtem zopet ozelenijo in imajo na ta način živali pašo skozi celo leto. V dovolj globokih koritcih pa morajo imeti gosi vedno na razpolago pitno vodo. Najboljše je, če stojijo ta koritca na zunanji strani ograje.

ker se na ta način gosi preveč ne umažejo, kar je važno zaradi perja.

Enemu gosaku se dodeli štiri do šest gosi. Gosak se loči od gosi po daljših nogah in daljšem vratu. Gosi imajo širok trup na kratkih nogah. Januarja ali februarja začno gosi nositi in znesejo 10-15 jajc, katere lahko podložimo goski, ki dobro vali, le mir mora imeti. Valjenje traja 30 dni. Ker je gos težka in okorna, se mora paziti, ko se mladiči valijo, da jih ne zaduši. Proti koncu valjenja, posebno če je že v toplejšem času, se jajca večkrat poškopri s toplo vodo, ali pa se jih za par minut namaka v topli vodi, da se kožica pod lupino preveč ne izsuši. Preveč suha kožica je tako močna, da je razvita živalca ne more pretrgati in se zaduši. Če se mlade živali primerno krmijo, se z 10 do 12

tedni, tik preden se operijo, dobre za prodajo.

Gojenje gosi je važnega gospodarskega pomena, ker hitro rastejo in dosežejo pri primerni hrani precejšnjo težo. Opitane dajo precej masti, ki se dobro proda, potem so znana gosja jetra, perje in puh.

Krmljenje mladih gosi za meso se prične takoj. V začetku se jih hrani po petkrat na dan, pozneje samo trikrat. Hrano se jim daje v lesena koritca in sicer toliko, kolikor naenkrat požro. Hrani se jih z mehko hrano, narejeno iz ječmenove ali ovsene moke, drobno zrezane zelenjave ter malim dodatkom sira iz posnetega mleka. Na razpolago morajo imeti dovolj pitne vode. Tako hranjene gosi imajo zelo okusno meso in so z deset do dvanajstimi tedni dobre za prodajo.

Pitanje starih gosi za mast se prične v jeseni in traja en mesec. V ta namen se zapre živali v tesno ograjene prostore — lope, hlevčke ali gajbice. Ako živali same rade jedo, se jim da trikrat dnevno krmo, narejeno iz ječmenove ali ovsene moke, kuhanega fižola ali graha, z dodatkom mesene ali ribje moke ali pa sira, narejenega iz kislega mleka. Če živali same nerade žro, se naredi iz te zmesi svaljke in se živali šopa. Vendar šopanje ne sme trajati več kakor dvajset dni. Vsak dan se jim da tudi nekaj zelenjave ali kaljenega ovsja ali ječmena. Na razpolago morajo imeti dovolj pitne vode. Pri nas je zelo razširjen običaj pitanja s koruzo, vendar dajejo živali pri pitanju z zgoraj navedeno hrano prav toliko masti in mesa, ki pa je neprimer- no okusnejše kakor mast in meso gosi, pitanih s koruzo.

Pitanje na mast se posebno izplača, ker se gosja mast dobro prodaja. V Franciji in Nemčiji se za kuhanje uporablja več gosje kakor svinjske masti.

Če hočemo dobiti velika gosja jetra, ki so znana delikatesa, imamo živali, ki jih pitamo, tesno zaprte v toplih prostorih ter jim dajemo slano hrano in tudi pitna voda se močno osoli.

Hišni starešina je dolžan posredovati med hišnim gospodarjem in strankami. Zaklonišče mora biti snažno in zračno. Morebitni mrčes v zaklonišču takoj preženite in uničite!

Odgovorni urednik: Dr. Milan Komar - Gorica

O pogumu

Mnoge pogumne zamisli se izgube v besedah, mnoga podjetja ostanejo v zatišju, mnogi načrti se ne izvrše; to pa vse zaradi pomanjkanja odločnosti. Mnogo bolj kot besede veljajo dejanja. »Pri velikih poslih ob zgodovinskih trenutkih«, pravi Tillotron, »je najzanesljivejši dokaz šibkega in mlahavega značaja neodločnost. Kdor hoče vedno začeti novo življenje, ne da bi našel potrebni čas, je podoben onemu, ki iz dneva v dan odlaša z jedjo in spanjem, dokler ne umre od lakote in izčrpanosti«.

Potrebna je dolgotrajna vaja v pogumu, da človek more kljubovati zlemu vplivu takimi imenovane družbe.

Samo močni in pogumni značaji vodijo svet. Šibki in lenuhi ne puščajo za seboj nobenega sledu, dočim je življenje enega samega neuklonljivega moža podobno žarku luči. Vedno se spominjajo nanj, vedno ga navajajo kot vzgled; njegova dela, njegove misli in njegov pogum vedno navdihujejo bodoče rodove. Smiles.

Nasveti za hišo

BOROVNICE V STEKLENICAH

Zrele borovnice preberi in očisti lističev, operi jih in stresi na sito, da se odcedijo in osušijo. Čisto pomite steklenice imej pripravljene, najboljšje iz belega stekla, jih napolni in stresavaj, da se borovnice močno sesedejo. Zamaši jih s prekuhanim zamaškom in pristani v loncu podložen s papirjem k ognju ter naj se kuhajo v pari četrt ure. Steklenice ohladi v loncu z vodo in jih hrani na hladnem prostoru. Zamašek ovij z vato, pomočeno v parafin, ali pa pokapaj s pečatnim voskom. Priporočljive so manjše steklenice, da se v manjših količinah porabijo, ko se odpro. Ob uporabi se primerno sladkajo ali pa porabijo za čaj ob črevesni boleznih. Ako se delo pravilno napravi, se tako shranjene borovnice tudi čez zimo ohranijo.

ŠČURKE ZATREMO,

če jim zavremo v enem litru vode 50 g borove kisline, v kateri zakuhamo koruzno moko, drobtinice ali kar star kruh. To zmes, gost močnik, stresemo na papir ali desko in postavimo zvečer v bližino njihovega skrivališča.

Na srebrni obli

Jerzy Żulawski: 32

»Seveda, seveda«, je povzel naglo in sedel k meni, »rad bi se s tabo pomenil...«

Videl sem, da se sili k nasmehu, a ves obraz mu je krčevito drgetal. Nehote sem mu pogledal na roko. Kakor bi razumel moj bežni pogled, je zardeč, potegnil roko iz žepa in jo oprl na koleno. Čez čas je začel malce jecljaje:

»Da, da, vidiš, hotel sem s tabo... Zakaj zdi se mi, da se nam nočoj ni treba ustavljati, ker mrzav ne pritiska preveč hudo, pot je ravna in dovolj jasno je, čeprav stoji Zemlja nad obzorjem... Sam veš, da se moramo podvzati, torej...«

Nisem odvrnil oči od njega, on pa se je vse bolj zapletal.

Nenadoma je spremenil glas in hlastno zakričal:

»Za vraga! Kar naravnost brez prestanka se peljimo, pa je!«

»Da...« sem pritrtil in skušal ostati miren.

Spet je zavladal moreč molk. Vara-

dol je vstal in se sprehodil po vozovnici. Jasno mi je bilo, kako je z njim. Vedel sem, o čem je hotel govoriti z mano, vedel sem, da se mu je jezik zapletal in da j kvasil budalosti zategadlj, ker ni mogel jeciti tiste besede, ki mora preči ali slej na dan. Škodoželjno sem se pasel nad njegovo zadrego, iznenada pa mi ga je bilo žal. Bil je trenutek, ko sem bil pripravljen, pasti mu okoli vratu, ga rotiti pri najinem prijateljstvu, odstopiti mu to žensko, ali pa ga prositi, naj se zadovolji z njeno smrtjo. A še tisti hip sem se voladal. To ne bi imelo nobenega pomena; čutil sem, da ne kaže zavlačevati odločilnega razgovora.

»Ali si mi hotel samo to povedati?« sem ga vprašal kar v celo.

Obstal je in me osuplo pogledal. Potem se je čudno otožno nasmehnil in se pogladil po čelu. Videl sem, da mu roka mrzlično drhti.

»Res, hotel sem, iscer pa...«

Nenadoma je umolknil in se ozrl po Marti. Še se je za hip obotavljaj, nato pa je namršil obrvi in pretrgano, suho nadaljeval po nemško, da ga Marta ne bi razumela:

»Kaj naj napraviva s to žensko?«

Pričakoval sem te besede, pa je navzlic temu udarila po meni kakor kladivo. Ustavil sem voz sunkoma,

ker mi je kri udarila v možgane in mi s temnim valom zameglila pogled. Srce mi je razbijalo v prsih, v ustih sem čutil neprijetno sušo. Usodni trenutek je prišel.

Ozrl sem se v Varadola. Stal je pred mano bled kakor mrič in mi serpoz strmel v oči. Teга pogleda ne pozabim nikoli. V njem je bila zbeganost, tasec poročna prošnja in obenem nekakšna temna groznja.

Odrinil sem ga stran in, ne da bi vedel kaj prav za prav hočem, stopil k Marti, ki je ravnokar nekaj šivala. On je šel za mano.

»Ženska, čemu živíš?« sem jo ogorovoril, kakor sodim sedaj, z nekakšnim nepopisno smešnim tragizmom, dasi mi takrat prav nič ni bilo do smeha.

Marta naju je začudeno pogledala, potem pa jo je zalila temna rdečica. Počasi, z nalahno podhrtevaječim glasom, kakor da se opravičuje, je odgovorila:

»Čakam, da se Tomaž vrne...«

Silna togota me je popadla.

»Dovolj je teh trapastih marenj!« sem zavpil in ji iztrgal iz rok delo, ki se je nadenj skiažala. Ne vem, kaj bi se bilo zgodilo, da nisem pogledal na platno, ki sem ji ga iztrgal iz rok: bila je otroška srtačka.

Na mah mi je bilo jasno vse. Ničesar nisem mogel spregovoriti, le ro-

ko sem iztegnil in pokazal srtačko Petru.

Zdaj, vem, zakaj je zatrjevala utm- rajučemu Tomažu: Živel boš! Zato ni šla za njim!

Vera njenega naroda uči, da prehaja v otroka, rojenega po očetovi smrti, duša rajnega Zdaj torej čaka, da se vrne Tomaž z Zemlje, kamor je tako hrepnel. nazaj k njej. Veselo novico mu je bila povedala takrat, ko se je sklonila k njemu in mu govorila v malabarščini.

Vse to mi je preletelo možgane kakor blisk.

Ojedal sem jo: tiho je ihtela in skrivala obraz v srtačko, vkrojeno iz rajnikovega perila.

Nepričakovano se je v meni dogajalo nekaj na moč čudnega. Kako: ja mi je v sruču počil neznan tvor, kakor da mi je padla mrena z oči. Marta je bila zame docela drugo bitje. Ogledoval sem jo občudujoče, kakor da jo vidim prvokrat v življenju. To ni bila več ženska, ki sem se hotel zanjo boriti s svojim prijateljem na življenje in smrt, to je bila mati novih rodov, zmagovalka smrti, posebljena skrivnost življenja in ljubezni.

Neizrečena žalost mi je napolnila srce in hvaležnost, da zaradi nje ne

bomo sami na tem svetu, hvaležnost, da se je pred nama — slepema, ki sva videla v njej le dragoceno dediščino po rajniku, skrila v skrivnostni žar materinstva. Sklonil sem se in ji poljubil roko.

Vztrepetala je, a razumela je moj poljub, kajti tisti hip je dvignila k meni obraz, ki je bil še solzen, toda že samozavesten od novega in priznanega dostojanstva.

Čudna je človeška narava! Saj vse to vendar ne rešuje najine zadeve, marveč le odriava njeno rešitev za nekaj časa, navzlic temu pa sva zdaj oba mirna, kakor da bi bila vsa stvar v najlepšem redu. Prepričana sva, da ta ženska ne pripada nobenemu od naju, ki še živiva, temveč njemu, ki je mrtev. Spoštujeva jo, ne da bi si mislila, da pride čas, ko bo znova... Vendar čemu o tem... Pustimo!

Zdaj smo proti severu, vse bolj proti severu!

Pod Timaeusom, četrti dan.

Nikoli nam ni sončni vzhod pripravil takega veselja kakor to pot. Zakaj? Preden se je prikazalo Sonce, je zablješčalo nebo v nekakšni našim zarjam podobni luči. Prvikrat na Luni smo videli to zarjo...

(Nadaljevanje sledi.)